

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут мистецтв
Кафедра академічного та естрадного вокалу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов
2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДИКА РОБОТИ З ВОКАЛЬНИМ АНСАМБЛЕМ

Спеціальності 025 «Музичне мистецтво» (Сольний спів)
Освітнього рівня першого (бакалаврського)
Освітньої програми 025.00.02 Сольний спів
Спеціалізації «Вокальний ансамбль»

Київ – 2019

Розробник: робочу програму розроблено на основі авторської програми доктора пед. наук **Пляченко Т.М.**

Викладач: Світайло Світлана Валеріївна, старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу, кандидат педагогічних наук.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри академічного та естрадного вокалу

Протокол від 29.08. 2019 року № 7

Завідувач кафедри Ю.В. Мережко (Ю.В. Мережко)
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) 025.00.02 Сольний спів
(назва освітньої програми)

____.____.2019 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
(керівник проектної групи) О.П. Петрикова (О.П. Петрикова)
(підпис)

Робочу програму перевірено

____.____.2019 р.

Заступник директора А.О. Гаранник (А.О. Гаранник)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __

(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __

(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __

(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р., протокол № __

(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання		
	денна	заочна	
Вид дисципліни	<i>Вибіркова</i>		
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>Українська</i>		
Загальний обсяг кредитів/ годин	<i>5/150</i>		
Курс	<i>3</i>		-
Семестр	<i>5</i>	<i>6</i>	-
Кількість змістових модулів за розподілом:	<i>2</i>	<i>2</i>	
Обсяг кредитів	<i>2</i>	<i>3</i>	-
Обсяг годин, у тому числі:	<i>60</i>	<i>90</i>	-
Аудиторні	<i>28</i>	<i>28</i>	-
Модульний контроль	<i>4</i>	<i>4</i>	-
Семестровий контроль	-	<i>30</i>	-
Самостійна робота	<i>28</i>	<i>28</i>	-
Форма семестрового контролю	-	<i>Екзамен</i>	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни – формування у студентів готовності до роботи з вокальними ансамблями.

Завдання навчального курсу:

- ознайомлення студентів з фаховими вимогами до керівника вокального ансамблю та специфікою його професійної діяльності;
- вивчення студентами принципів організації та діяльності професійних, навчальних і аматорських вокальних ансамблів;
- засвоєння студентами методів роботи над ансамблевими творами;
- формування у студентів особистісних і професійно-педагогічних компетенцій у процесі моделювання фахової діяльності керівника вокального ансамблю;
- опанування студентами навичок самостійно добирати й систематизувати вокальний матеріал, навчальний і концертний репертуар для вокальних ансамблів.

3. Результати навчання за дисципліною

Міждисциплінарний взаємозв'язок. Засвоєння навчального курсу «Методика роботи з вокальним ансамблем» передбачає інтеграцію знань, умінь і навичок з таких дисциплін: сольфеджіо; сольний спів; методика викладання сольного співу; вокальний ансамбль; диригування; музична педагогіка.

В результаті вивчення дисципліни «Методика роботи з вокальним ансамблем» у студентів формуються такі фахові та загальні **компетентності:**

- **вокально-методична** (володіння методикою постановки голосу, методами розвитку вокальної техніки, культури співу, творчого потенціалу співака; знання принципів класифікації співацьких голосів та вміння правильно визначити тип голосу співака у процесі формування виконавського складу ансамблю; спроможність проектувати репертуар для різних типів вокальних ансамблів);
- **вокально-виконавська** (володіння вокальною технікою (співацька постава, звукоутворення, чисте звуковисотне інтонування, розвинене дихання і звуковедення, атака звука, висока співацька позиція, дикція, артикуляція, робочий діапазон тощо); здатність виявити найкращі художні властивості співацького голосу (вібрація, тембр, польотність, рухливість тощо); уміння співати з супроводом і без нього; сформованість навичок ансамблевого співу);
- **музично-теоретична** (уміти читати нотний текст з аркуша; володіти навичками сольфеджування одноголосного й багатоголосного музичного матеріалу; розвинути внутрішній слух та функціональний вокальний слух; здатність застосовувати у процесі навчання та фахової діяльності знання з

- теорії музики, гармонії, аналізу музичних форм, поліфонії; сформувані музично-теоретичний тезаурус);
- *інструментально-виконавська* (уміння грати на фортепіано вокальні вправи з супроводом, модулюючи у всі тональності (вгору і вниз); здатність грати по нотах і добирати на слух нескладний акомпанемент до вокальних творів; уміння грати на фортепіано партитури для вокальних ансамблів різного виконавського складу (однорідного й мішаного; 2-, 3-, 4-голосного);
  - *музично-інформаційна і технологічна* (здатність до самостійного пошуку музичного матеріалу в мережі Інтернет, репертуарних збірках, навчально-методичних посібниках; уміння працювати з мікрофоном, звукопідсилювальною та звуковідтворювальною апаратурою);
  - *організаційна* (здатність планувати, організовувати, координувати, контролювати та оцінювати діяльність і взаємодію суб'єктів музично-виконавського та музично-освітнього процесу; уміння організувати роботу музично-творчих колективів, шкільних вокальних гуртків);
  - *комунікативна* (здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності; здатність працювати у творчому колективі; вільне володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення);
  - *науково-дослідницька* (здатність виконувати навчально-дослідні завдання на основі аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності; здатність до нестандартних рішень типових задач і здатність вирішувати нестандартні завдання щодо керівництва вокальними колективами).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні з

знати:

- принципи організації та діяльності різних видів вокальних ансамблів,
- методи вокально-ансамблевої роботи над ансамблевими творами;
- методи управління вокальним колективом;
- професійно-педагогічні компетентності керівника вокального ансамблю.

вміти:

- добирати репертуар для навчального і концертного виконання;
- зробити музично-теоретичний і вокально-ансамблевий аналіз твору;
- скласти концертну програму виступу вокального ансамблю;
- працювати з науково-методичною літературою.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

№ теми	Назви розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекційні	Практичні	Лабораторні	Сем. контр.	Сам. робота	Модульний контроль
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1									
1.1.	Класифікація та функції вокальних ансамблів	11	4	4				7	
1.2.	Репертуар вокальних ансамблів, форми й методи його засвоєння	11	4	4				7	
МКР		2							2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2									
2.1.	Елементи вокально-ансамблевої звучності	19	12	6	6			7	
2.2.	Методика роботи над ансамблевими творами	15	8	4		4		7	
МКР		2							2
Разом за V семестр		60	28	18	6	4	-	28	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3									
3.1.	Організація діяльності і керівництво вокальним ансамблем	15	8	4	4			7	
3.2..	Фахові вимоги до керівника вокального ансамблю	11	4	4				7	
МКР		2							2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4									
4.1.	Моделювання репетиційного процесу у вокальному ансамблі	15	8	4	4			7	
4.2.	Моделювання сценічних ситуацій на заняттях вокального ансамблю	15	8	4		4		7	
МКР		2							2
Семестровий контроль		30					30		
Разом за VI семестр		90	28	16	8	4	30	28	4

5. Програма навчальної дисципліни

V семестр

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Тема 1.1. (4 год.) Класифікація та функції вокальних ансамблів

Поняття вокального ансамблю. Класифікація вокальних ансамблів.

Вокальний ансамбль як музично-виконавський колектив. Вокальний ансамбль як музичний твір. Класифікація ансамблів за напрямками діяльності – професійні, навчальні, аматорські.

Завдання діяльності та функції вокальних ансамблів. Спільне та відмінне у професійних, навчальних та аматорських вокальних ансамблів.

Типи й види вокальних ансамблів. Однорідні ансамблі (дитячі, жіночі, чоловічі). Мішані, одноголосні, багатоголосні (2-, 3-, 4-) ансамблі, їх виконавський склад. Специфіка ансамблевого співу *a cappella* та з супроводом. Види акомпанементу для вокального ансамблю. Ознаки та виконавський склад вокальних ансамблів. Сильова і жанрова ознаки вокальних ансамблів. Естрадні, академічні, народні ансамблі. Рок-гурти. Фолк-групи.

Кількісний і якісний склад вокальних ансамблів. Характеристика співацьких голосів (жіночі, чоловічі, дитячі).

Тема 1.2. (4 год) Репертуар вокальних ансамблів

Особливості добору репертуару для вокальних ансамблів. Твори композиторів-класиків, народні пісні, твори сучасних композиторів (оригінальні, перекладення). Шкільний пісенний репертуар.

Формування репертуару для аматорських вокальних ансамблів з урахуванням рівня музичної підготовки учасників ансамблю. Формування вокальних навичок на заняттях аматорського колективу. Методи вивчення ансамблевих партій на слух. Гра партитур ансамблевих творів для однорідних і мішаних складів. Особливості виконання партитур на фортепіано для однорідних та мішаних ансамблів. Гра партитури на фортепіано, розподіл тематичного матеріалу у правій та лівій руках. Спрощення фактури (за необхідності). Спів окремих партій з одночасною грою партитури на інструменті.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Тема 2.1. (6 год.) Елементи вокально-ансамблевої звучності

Дикція і орфоепія в ансамблевому виконавстві. Зовнішні та внутрішні умови співочої діяльності. Вокальна робота в ансамблі. Будова голосового апарату. Функції гортані. Теорії голосоутворення. Елементи вокально-ансамблевої техніки, співацька постава, дихання, його типи. Ланцюгове дихання в ансамблі. Художні функції дихання. Технології роботи над диханням в ансамблі.

Атака звука, її види. Звуковедення в ансамблі, його різновиди. Резонатори і регістри у співі, специфіка роботи над вирівнюванням регістрів. Примарна зона, її значення у вокальному вихованні. Вокальна позиція. Вібрато, висока (низька) співоча форманта. Округлення звука як важлива співацька навичка. Формування співацьких голосних, їх вирівнювання.

Розспівування ансамблю: завдання, форми і методи. Особливості добору вокально-ансамблевих вправ. Гігієна і охорона співацького голосу. Будова репетицій, їх тривалість, вокальне навантаження голосу. Загальний режим репетицій, психологічна підготовка колективу до виступів.

Слово у співі. Робота над дикцією, формування голосних і приголосних. Взаємодія дикції з темпом, метроритмом, теситурними умовами, нюансами. Артикуляція. Орфоепія: лексичні, граматичні, синтаксичні форми у співі. Різні стилі співочої вимови: розспів, вокалізація, декламація, скоромовка, скандування. Розспівки для різних вікових груп дітей.

Ансамбль в ансамблевому виконавстві. «Ансамбль» як єдність та узгодженість різних елементів ансамблевого виконання. Загальний та частковий ансамбль. Ансамбль природний та штучний. Тембровий, динамічний, ритмічний, дикційний ансамблі. Залежність ансамблю від теситурних умов, фактури, особливостей музичної мови партитури, вокальної організації колективу. Прийоми поєднання різних за значенням мелодичних ліній, багатоплановість виконання. Ансамбль у дитячій творчості, виразність сумісного виконання, прийоми роботи над ансамблем. Визначення видів ансамблю на прикладі конкретної партитури.

Інтонація та стрій в ансамблі. Поняття нетемперованого строю. Розвиток правильної інтонації: основа роботи над досягненням строю в ансамблі. Стрій гармонічний та мелодичний. Інтонування ступенів ладу, інтонування інтервалів, альтерованих звуків, акордів залежно від специфіки їх функціональної забарвленості. Норми та відхилення в інтонуванні, залежно від вокально-технічних та інтонаційно-гармонічних особливостей твору. Камертон і його використання в роботі з ансамблем.

Тема 2.2. (4 год.) Методика роботи над творами

для різних видів ансамблю

Методика роботи над творами для дитячих вокальних ансамблів. Робота із збірками дитячого пісенного репертуару. Теоретичний аналіз творів для дитячих ансамблів різних вікових груп. Визначення виконавських труднощів та методів роботи над формуванням навичок ансамблевого співу у школярів. Урахування вікових особливостей виконавців та рівня їх музичної підготовки.

Методика роботи над творами для навчальних студентських вокальних ансамблів. Художньо-педагогічний, музично-теоретичний та вокально-виконавський аналіз твору. Виконання усіх партій та партитури на фортепіано. Вибір доцільних методів і прийомів роботи над твором. Робота над диханням, звуковеденням, дикцією, артикуляцією. Опанування студентами репетиційної техніки. Розучування твору з навчальним ансамблем.

Методика роботи над творами для аматорських вокальних ансамблів. Урахування специфіки роботи з аматорами (діапазон партій, зручні теситурні умови, рівень музичних знань та сценічної культури тощо). Гра адаптованої партитури на фортепіано (баяні, акордеоні, клавішних інструментах). Виконання голосом усіх партій та визначення вокальних труднощів у них. Вибір доцільних методів і прийомів роботи над твором. Робота над навичками ансамблевого співу – диханням, дикцією, артикуляцією тощо.

Методика роботи над творами для професійних вокальних ансамблів. Робота з творами композиторів класиків для вокальних ансамблів різного кількісного та якісного складу. Художньо-педагогічний, музично-теоретичний та вокально-виконавський аналіз твору. Виконання вокальних партій та партитури на фортепіано. Вибір доцільних методів і прийомів роботи над твором. Застосування студентами репетиційної техніки. Робота над гармонічним і мелодичним строем. Робота над диханням, звуковеденням, дикцією, артикуляцією.

Форми й методи засвоєння керівником ансамблевого репертуару. Виконавський аналіз партій різних видів і типів вокальних ансамблів. Виявлення виконавських труднощів ансамблевих партій та методів їх подолання. Теситурні умови кожної партії (діапазон). Характер звуковедення. Особливості співацького дихання, дикції артикуляції тощо.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ (28 годин)

Самостійне опрацювання студентами науково-педагогічної, вокально-методичної і мистецтвознавчої літератури з теорії та методики ансамблевого співу. Самостійна робота студентів над партитурами для різних видів і типів вокальних ансамблів. Теоретичний аналіз партитур з метою їх застосування у роботі з певним видом вокального ансамблю. Гра партитур на фортепіано. Виконання голосом окремих партій. Добір та виконання на

фортепіано вправ для вокальних ансамблів з модуляціями у всі тональності вгору і вниз.

VI семестр

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Тема 3.1. (4 год.) Організація діяльності вокального ансамблю

Методи організації вокального ансамблю. Набір учасників до колективу, їх прослуховування, визначення типу співацького голосу та робочого діапазону, тембру й сили звучання. Формування складу окремих партій та ансамблю в цілому. Репетиційний процес у вокальному ансамблі. Програма вокального ансамблю. Складання навчальної та концертної програми колективу. Робота керівника над ансамблевими творами (аналіз партитур, адаптація творів для певного складу виконавців). Підготовка ансамблю до концертного виступу.

Концертна діяльність вокального ансамблю. Формування навичок сценічної діяльності. Обговорення концертного виступу ансамблю (аналіз допущених помилок, визначення методів їх подолання, планування подальшої роботи колективу).

Методи управління вокальним колективом. Аналітико-слухові навички керівника. Функціональний вокальний слух. Диригентська техніка (мануальна техніка, елементи диригування головою). Інструментальні навички (гра партитур на фортепіано, виконання на інструменті комплексу вокальних вправ). Навички комплексного виконавства (одночасний спів партій та гра партитури з елементами диригування). Вербальна і невербальна комунікація на заняттях вокального ансамблю та в процесі концертних виступів.

Тема 3.2. (4 год.) Фахові вимоги до керівника вокального ансамблю

Особистісні якості та компетенції керівника вокального ансамблю. Музичні здібності (музичний слух, музична пам'ять, відчуття метроритму тощо). Індивідуальні психологічні особливості (темперамент, інтуїція, здатність до самовдосконалення тощо). Творчий імідж (виконавська манера, манера спілкування з колективом та окремими його учасниками; зовнішній вигляд тощо). Стиль роботи керівника ансамблю.

Професійно-педагогічна компетентність керівника ансамблю. Фахові знання (історико-теоретичні, психолого-педагогічні, філософсько-естетичні, методичні; знання різножанрового репертуару для вокальних ансамблів). Спеціальні навички (аналітико-слухові, вокальні, диригентські, інструментальні, комплексного виконавства тощо). Уміння (організаторські, музично-творчі, педагогічні, дослідницькі тощо).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

Тема 4.1. (4 годю) Моделювання репетиційного процесу у вокальному ансамблі

Моделювання на заняттях навчального студентського вокального ансамблю педагогічних ситуацій. Імітація діяльності керівника навчального ансамблю (розспівування колективу та окремих партій, робота над фрагментами ансамблевих творів – 2-голосних, 3-голосних, 4-голосних). Робота над унісоном та єдиним тембровим забарвленням голосів у партіях. Робота над вертикальним строєм. Динамічна гнучкість ансамблю тощо. Підготовка майбутніх керівників вокальних ансамблів до професійної діяльності (формування педагогічного репертуару, оволодіння методами роботи на ансамблевими творами, опанування репетиційної техніки, формування навичок педагогічного спілкування у музично-творчому колективі тощо).

Моделювання репетиційного процесу в аматорському вокальному ансамблі. Імітація діяльності керівника аматорського ансамблю (розспівування колективу та окремих партій, робота над фрагментами ансамблевих творів. Робота над унісоном та єдиним тембровим забарвленням голосів у партіях. Робота над строєм, динамікою, гнучкістю звуковедення тощо. Підготовка майбутніх керівників вокальних ансамблів до професійної діяльності аматорських колективів.

Моделювання репетиційного процесу у професійному вокальному ансамблі. Засвоєння студентами специфіки роботи з професійним вокальним ансамблем. Організація репетиції (заняття). Дотримання творчої дисципліни в колективі. Розспівування партій. Робота над творами концертної програми. Робота на сцені з мікрофонами; відпрацювання навичок сценічного руху; робота в костюмах тощо. Засвоєння студентами означених умінь і навичок на практичному занятті.

Тема 4.2. (4 год.) Моделювання сценічних ситуацій на заняттях вокального ансамблю

Підготовка вокального ансамблю до концертного виступу. Засвоєння студентами основних складових підготовки учасників ансамблю до концертного виступу: 1) вирішення організаційних питань, пов'язаних із перевезенням костюмів, апаратури тощо; 2) розспівування колективу перед концертом; 3) розміщення колективу у гримерних кімнатах (підготовка сценічних костюмів, гримування тощо); 4) коротка інформація про наповненість глядачевої зали, рівень підготовки публіки тощо; 5)

психологічна настанова, створення стану емоційного піднесення, впевненості у своїх силах і творчих можливостях; б) поведінка за лаштунками сцени, толерантне ставлення до інших учасників концерту.

Ансамблевий спів у різних акустичних умовах. Специфіка ансамблевого співу в навчальній аудиторії та на сцені. Особливості співу *a cappella* та з супроводом на малій сцені. Розвиток слухових навичок у процесі виконання ансамблевих творів з оркестром, інструментальним ансамблем, під фонограму «мінус 1» тощо. Правильне розміщення вокального ансамблю на сцені з урахуванням її акустичних особливостей та наявності мікрофонів.

Моделювання діяльності керівника ансамблю на генеральній репетиції. Засвоєння студентами змісту роботи керівника вокального ансамблю на генеральній репетиції. Аналіз концертно-виконавської діяльності колективу. Засвоєння студентами схеми аналізу концертного виступу вокального ансамблю.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ (28 годин)

Опрацювання лекційних та практичних модулів.

ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Вокально-технічні вправи

Вправи для розвитку вокальної техніки (розспівування; згладжування регістрів; формування однохарактерності звучання голосних; техніка дихання, кантилена; артикуляція, дикція; резонування; інтонування, розвиток слуху; філірування; розвиток рухливості голосу):

- *Єгоричева М.* Вправи для розвитку вокальної техніки.
- *Ємельянов В.* Фонопедичні вправи.

Твори для жіночих вокальних ансамблів

Українські народні пісні:

- Обробка *В. Войта.* „Тиха вода”;
- Обробка *В. Войта.* „Ой вийду я на вулицю”;
- Обробка *В. Войта.* „Глибока кирниця”;
- Обробка *О. Сандлера.* „Ой джигуне, джигуне”;
- Обробка *А. Кос-Анатольського.* „Ой візьму відерце”;
- Обробка *М. Лисенка.* „Зелененький барвіночку”;
- Обробка *С. Людкевича.* „Ой, співаночки мої”;
- Обробка *А. Омельченка.* „У вишневому садочку”;
- Обробка *Т. Пляченко.* „Якби мені черевики”;
- Обробка *Т. Пляченко.* „Гиля, гиля сірі гуси”;

- Обробка Т. Пляченко. „Ти до мене не ходи”;
- Обробка Т. Пляченко. „Дощик накрапає”.

Романси та пісні:

- *Н. Андрієвська*, сл.Л.Рєви. „Якби я вмiла вишивать”;
- *Р. Бабич*. „Хлопці кучеряві”;
- *І. Білозір*. „Пшеничне перевесло”;
- *Е. Гріг*. «Заход соннца»;
- *О. Злотник*. „Мамина доня”;
- *А. Новіков*. „Ясний місяць”;
- *О. Пляченко*. „Дівоча весна”;
- *О. Пляченко*. „Поклич мене”;
- *О. Пляченко*. „Чарівниця”;
- *І. Поклад*. „Чарівна скрипка”;
- *К. Стеценко*, сл. В.Самійленка. „Вечірня пісня”;
- *І. Шамо*. „Три поради”;
- *Ф. Шуберт*. „Ave, Maria”.

Твори для чоловічих вокальних ансамблів

Українські народні пісні:

- Обробка *В. Косенка*. „Взяв би я бандуру”;
- Обробка *В. Косенка*. „Удовицю я любив”;
- Обробка *М. Лисенка*. „Казав мені батько”;
- Обробка *М. Лисенка*. „Там, де Ятрань круто в’ється”;
- Обробка *С. Людкевича*. „Ой ти, дівчино, заручена”;
- Обробка *Г. Майбороди*. „Чия ж то хатина?”;
- Обробка *Л. Ревуцького*. „Чуєш, брате мій”;
- Обробка *Н. Скоробагатька*. „Повій, вітре, на Україну”;
- Обробка *В. Таловирі*. „По садочку ходжу”;
- Обробка *П. Човнового*. „Якби мені не тиночки”.

Романси та пісні:

- *О. Білаш*, сл. Д.Павличка. „Впали роси на покоси”;
- *О. Білаш*, сл. Д.Павличка. „Два кольори”;
- *Е. Гріг*, сл. С.Гінсберг. „Люблю тебе”;
- *О. Даргомижський*, сл. О. Пушкіна. „Я вас любил”;
- *А. Кос-Анатольський*, сл. І.Франка. „Ой ти, дівчино, з горіха зерня”.

Твори шкільного пісенного репертуару

Українські народні пісні:

- Обробка *В. Гончаренка*. „Іди, іди, дощику”;
- Обробка *М. Каландьонка*. „Ой на горі жито”;
- Обробка *Ж. Колодуб*. „Вийди, вийди, сонечко”;
- Обробка *Є. Льонка*. „Іванчику-білоданчику”;
- Обробка *Ю. Соколовського*. „Дощик”;
- Обробка *Ю. Щуровського*. „Ой, ходила дівчина бережком”.

Твори композиторів-класиків для дітей:

- *Й. Брамс*, обробка *А.Цахе*. „Колискова”;
- *М. Глінка*. „Жайворонок”, „Гуде вітер вельми в полі”;
- *Е. Гріг*. „Захід сонця”, „Дитяча пісенька”;
- *К. Данькевич*. „Колискова”;
- *В. Моцарт*. „Весняна”, „Колискова”;
- *Т. Попатенко*. „Соловей”;
- *Ф. Шопен*. „Желание”;
- *Ф. Шуберт*. „Форель”.

Твори для вокальних ансамблів мішаного типу

- *О. Білаш*, сл. *Д.Павличка*. „Молдаваночка”;
- *О. Білаш*, сл. *Д.Павличка*. „Розійшлись дві стежки”;
- *В. Верменич*, сл. *М. Сингаївського*. „Чорнобривці”;
- *В. Івасюк*. „Чебреці”, „Запроси мене у сни свої”;
- *А. Ешпай*. „Песня о криницах”;
- Обробка *І. Дунаєвського*. „Бульба”;
- Обробка *М. Лентовича*. „Щедрик”;
- Обробка *Ю. Соколовського*. „І шумить, і гуде”;
- Обробка *Г. Цицалюка*. „Вечір надворі”;
- Обробка *Т. Пляченко*. „Ой там, за лісочком”

5.1.Завдання для практичних занять

№	Зміст завдання	К-сть годин	К- сть балів
Змістовий модуль 2			
Тема 2.1. Елементи вокально- ансамблевої звучності	1.Охарактеризувати вокальну роботу в ансамблі. 2.Назвати елементи вокально-ансамблевої техніки, співацьку поставу, дихання, його типи. 3.Назвати види дихання і методи роботи над ним. м в ансамблі. 4.Що тке атака звука, які її види? 5.Охарактеризувати резонатори і реєстри у співі, розкрити специфіку роботи над їх вирівнюванням. 6.Виконати вправи для розспівування ансамблю. 7.Які особливості добору вокально-ансамблевих вправ? 8.Назвати особливості роботи над дикцією, формуванням голосних і приголосних. 9.Виконати вправи для розвитку дикції та артикуляції. 10. Дати визначення поняття ансамбль. 11. Визначити види ансамблю на прикладі конкретної хорової партитури. 12.Дати визначення поняття стрій. 13.Охарактеризувати гармонічний стрій. Виконати вправи. 14.Охарактеризувати мелодичний стрій. Виконати вправи.	6	30
Змістовий модуль 3			
Тема 3.1. Організація діяльності і керівництво вокальним ансамблем	1.Які методи організації вокального ансамблю? 2.Які критерії набору учасників до колективу? 3.Охарактеризувати репетиційний процес у вокальному ансамблі. 4. Скласти програму навчальної та концертної діяльності для вокального ансамблю. 5.Назвати етапи роботи керівника над ансамблевими творами. 6.Назвати елементи диригентської техніки, які застосовуються у процесі керування вокальним ансамблем.	4	20
Змістовий модуль 4			
Тема 4.1. Моделюван ня репетиційно го процесу у вокальному ансамблі	1.Змоделювати педагогічну ситуацію на заняттях навчального студентського вокального ансамблю. 2. Розучити з ансамблем вокальний твір (за вибором). 3. Відпрацювати навички роботи на сцені з мікрофонами.	4	20
Усього		14 годин	70 балів

5.2.Завдання для лабораторних занять

№	Зміст завдання	К-сть годин	К-сть балів
Змістовий модуль 2			
Тема 2.2. Методика роботи над творами для різних видів ансамблю	1.Охарактеризувати методику роботи над творами для дитячих вокальних ансамблів. 2. Здійснити теоретичний аналіз творів для дитячих ансамблів різних вікових груп. 3. Визначити виконавські труднощі та методи роботи над формуванням навичок ансамблевого співу у школярів. 4. Розкрити методику роботи над творами для навчальних студентських вокальних ансамблів. 5. Здійснити художньо-педагогічний, музично-теоретичний та вокально-виконавський аналіз твору (за вибором). 6. Розучити твір з навчальним ансамблем (за вибором). 7. Охарактеризувати методику роботи над творами для аматорських вокальних ансамблів. 8. Оволодіти навичками ансамблевого співу з ансамблем – диханням, дикцією, артикуляцією тощо. 9. Охарактеризувати методику роботи над творами для професійних вокальних ансамблів. 10. Назвати етапи роботи з творами композиторів класиків для вокальних ансамблів різного кількісного та якісного складу. 11. Попрацювати з ансамблем над гармонічним і мелодичним строем, диханням, звуковеденням, дикцією, артикуляцією	4	20
Усього		4 години	20 б
Змістовий модуль 4			
Тема 4.2. Моделювання сценічних ситуацій на заняттях вокального ансамблю	1.Назвати етапи підготовки вокального ансамблю до концертного виступу. 2.Яка специфіка звучання ансамблевого співу в навчальній аудиторії та на сцені? 3.Змоделювати діяльності керівника ансамблю на генеральній репетиції. 4.Засвоїти зміст роботи керівника вокального ансамблю на генеральній репетиції. 5. Проаналізувати та засвоїти схеми концертно-виконавської діяльності колективу.	4	20
Усього		8 годин	40 балів

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за годинцю	V семестр		VI семестр	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	9	9	8	8
Виконання практичних занять	10	3	30	4	40
Виконання лабораторних занять	10	2	20	2	20
Виконання завдань до самостійної роботи	5	4	20	4	20
Виконання модульної роботи	25	2	50	2	50
Разом		-	129	-	138
Максимальна кількість балів: 267					
Розрахунок коефіцієнта: 4,45					
Підсумковий контроль – екзамен	40	-	-	1	40

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання
V семестр

№	Зміст завдання	К-сть годин	Кількість Балів
Змістовий модуль 1			
1.1.	Класифікація та функції вокальних ансамблів.	7	5
1.2.	Репертуар вокальних ансамблів, форми й методи його засвоєння	7	5
Змістовий модуль 2			
2.1.	Елементи вокально-ансамблевої звучності. Виконавський аналіз партій різних видів і типів вокальних ансамблів	7	5
2.2.	Методика роботи над ансамблевими творами	7	5
	Усього	28 годин	20 балів

VI семестр

№	Зміст завдання	К-сть годин	Бали
Змістовий модуль 3			
3.1.	Організація діяльності і керівництво вокальним ансамблем	7	5
3.2.	Фахові вимоги до керівника вокального ансамблю	7	5
Змістовий модуль 4			
4.1.	Моделювання репетиційного процесу у вокальному ансамблі	7	5
4.2.	Моделювання сценічних ситуацій на заняттях вокального ансамблю	7	5
	Усього	28 годин	20 балів

6.3. Форми проведення модульного (семестрового) контролю та критерії оцінювання

№	Модульна контрольна робота	Критерії оцінювання		Бали
1.	усне завдання (індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, тощо)	своєчасність виконання завдання	5	25*4
		повний обсяг виконання	5	
		якість виконання	5	
		креативний підхід	5	
		ініціативність	5	
Максимальна кількість балів				100

Екзамен - 6 семестр

ПИТАННЯ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЕКЗАМЕН

1. Визначити поняття «вокальний ансамбль».
2. Проаналізувати методи роботи над ансамблевим твором з повним складом вокального ансамблю.
3. Охарактеризувати принципи організації вокального ансамблю.
4. Визначити методи формування тембрового забарвлення співацьких голосів на заняттях вокального ансамблю.
5. Охарактеризувати принципи діяльності вокального ансамблю.
6. Проаналізувати методи розвитку гармонічного слуху учасників вокального ансамблю в процесі вивчення творів *a cappella*.
7. Назвати види вокальних ансамблів. Визначити спільне та відмінне в їхній діяльності.
8. Проаналізувати методи формування співацьких навичок в учасників вокальних ансамблів.
9. Визначити специфіку діяльності професійного вокального ансамблю.
10. Проаналізувати методи роботи над інтонацією в процесі вивчення творів *a cappella* для вокального ансамблю.
11. Окреслити структуру заняття професійного вокального ансамблю.
12. Проаналізувати методи роботи над динамічними відтінками в процесі вивчення творів *a cappella* для вокального ансамблю.
13. Визначити завдання діяльності навчального вокального ансамблю у вищій школі.
14. Описати методику розспівування дитячого вокального ансамблю.
15. Проаналізувати методи організації та формування складу навчальних вокальних ансамблів.
16. Описати послідовність формування навичок ансамблевого співу в процесі роботи над вокальними вправами.
17. Проаналізувати зміст заняття навчального вокального ансамблю.

18. Визначити специфіку читання партитур для 3-, 4-голосних вокальних ансамблів.
19. Визначити соціальну функцію аматорських вокальних колективів.
20. Назвати методи роботи над артикуляцією у вокальному ансамблі (навести приклади вправ).
21. Описати особливості роботи керівника аматорського вокального ансамблю.
22. Проаналізувати методи розвитку музичної пам'яті в учасників вокального ансамблю (навести приклади вправ).
23. Визначити стилеві та жанрові ознаки вокального ансамблю.
24. Окреслити зміст репетиційної роботи з вокальним ансамблем на сцені. Охарактеризувати специфіку роботи з мікрофонами.
25. Назвати типи вокальних ансамблів.
26. Описати зміст підготовки вокального ансамблю до концертного виступу.
27. Проаналізувати методи організації дитячих вокальних ансамблів.
28. Визначити особливості проектування концертної програми професійного вокального ансамблю.
29. Визначити зміст організаційно-вихованої роботи в дитячих вокальних ансамблях.
30. Схарактеризувати особливості формування навичок сценічного руху групи «бек-вокал» (*backing vocal*).
31. Визначити особливості виконавського розвитку учасників дитячого вокального ансамблю.
32. Описати зміст репетиції вокального ансамблю в костюмах. Визначити роль сценічного руху учасників колективу.
33. Визначити склад жіночого вокального ансамблю та виконавські можливості ансамблевих партій.
34. Описати послідовність формування навичок сценічної діяльності в учасників дитячого вокального ансамблю.
35. Визначити склад чоловічого вокального ансамблю та виконавські можливості ансамблевих партій.
36. Визначити особливості формування навичок сценічної майстерності в учасників аматорського вокального ансамблю.
37. Охарактеризувати вокальні ансамблі мішаного типу (склад і виконавські можливості партій).
38. Охарактеризувати особливості формування навичок сценічного руху в учасників дитячого вокального ансамблю.
39. Назвати функції професійних і навчальних вокальних ансамблів.
40. Охарактеризувати особливості формування навичок сценічної культури в учасників дитячого вокального ансамблю.
41. Визначити вікові ознаки вокального ансамблю та їх вплив на вибір методів роботи з колективом.
42. Проаналізувати методи розвитку мелодичного слуху в учасників вокального ансамблю (навести приклади вправ).
43. Визначити кількісний склад вокальних ансамблів.

44. Проаналізувати методи розвитку гармонічного слуху в учасників вокального ансамблю (навести приклади вправ).
45. Визначити особливості ансамблевого співу в дуетах, тріо, квартетах, квінтетах.
46. Проаналізувати методи роботи над дикцією у вокальному ансамблі (навести приклади вправ).
47. Проаналізувати структуру навчального і концертного репертуару вокального ансамблю.
48. Визначити особливості розспівування аматорського народного вокального ансамблю.
49. Охарактеризувати особистісні компетенції керівника вокального ансамблю.
50. Описати методику розспівування естрадного вокального ансамблю.
51. Характеризувати професійні компетенції керівника вокального ансамблю.
52. Описати методику розспівування професійного академічного вокального ансамблю мішаного складу.
53. Описати зміст роботи та структуру діяльності керівника вокального ансамблю.
54. Описати методику розспівування жіночого аматорського вокального ансамблю.
55. Проаналізувати особливості розвитку навичок ансамблевого співу в процесі вивчення 3-, 4-голосних творів.
56. Описати значення роботи над унісоном у вокальному ансамблі.
57. Здійснити порівняльний аналіз роботи групи «бек-вокал» (*backing vocal*) та вокального ансамблю.
58. Визначити особливості застосування керівником вокального ансамблю навичок диригування у репетиційному процесі.
59. Визначити особливості оформлення партитури для вокального ансамблю та проаналізувати методи читання партитур за фортепіано.
60. Проаналізувати методи формування співацького дихання в учасників вокальних ансамблів (навести приклади вправ).

6.4. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка у балах	Критерії
A	90-100	Відмінно – відмінний рівень знань у межах обов’язкового матеріалу, з можливими незначними помилками. Глибоке і повне опанування змісту навчального матеріалу, в якому студент легко орієнтується, володіє понятійним апаратом, пов’язує теорію з практикою, вирішує практичні завдання, висловлює і обґрунтовує свої судження.
B	82-89	Дуже добре – достатньо високий рівень знань у межах обов’язкового матеріалу без суттєвих помилок. Повне засвоєння навчального матеріалу, володіння понятійним апаратом, орієнтування у вивченому матеріалі, свідоме використання знань для вирішення практичних завдань, грамотний виклад відповіді, але у змісті і формі відповіді є окремі неточності (похибки).
C	75-81	Добре – загалом належний рівень знань з незначною кількістю помилок. Повне засвоєння навчального матеріалу, володіння понятійним апаратом, орієнтування у вивченому матеріалі, свідоме використання знань у вирішенні практичних завдань, грамотний виклад відповіді, але у змісті і формі відповіді є суттєві помилки.
D	67-74	Задовільно – посередній рівень знань основних положень навчального матеріалу, значна кількість недоліків, при цьому студент допускає неточності у визначенні понять для вирішення практичних завдань, не вміє обґрунтувати свої судження.
E	60-66	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань. Неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії.
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	1-34	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань, що вимагає повторного вивчення дисципліни.

Шкала та критерії оцінювання відповіді студента на екзамені з дисципліни «Методика роботи з вокальним ансамблем»

Кількість балів	Критерії
35 – 40	Відмінне володіння теоретичними й методичними знаннями з курсу. Ґрунтовна і повна відповідь на 2 питання екзаменаційного білета. Уміння вільно виконувати практичні завдання з відповідних тем, передбачених навчальною програмою. Знання основної і додаткової літератури з дисципліни. Вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань і вмінь.
30 – 34	Опанування студентом повних, систематичних знань із дисципліни. Успішне виконання практичних завдань з відповідних тем. Знання основної і додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення й оновлення знань. Наявність у відповіді студента незначних помилок.
25 – 29	В загальному належний рівень знань, вірне виконання екзаменаційних завдань з певною кількістю помилок. Часткова обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Повне засвоєння навчального матеріалу, володіння понятійним апаратом, орієнтування у вивченому матеріалі.
20 – 24	Опанування знань основного матеріалу курсу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності. Поверхнева обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у відповіді на екзаменаційні питання, але студент спроможний усунути їх за допомогою викладача.
15 – 19	Відповідь студента на питання екзаменаційного білета задовольняє мінімальні вимоги з навчальної дисципліни. Фрагментарна обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у відповіді на питання, студент із складністю усуває їх за допомогою викладача.
10 – 14	Відповідь студента поверхова, знання курсу фрагментарні, що зумовлено початковими уявленнями про предмет вивчення. Студент має можливість повторного складання екзамену.
1 – 9	Студент виявив незадовільний рівень знань та неспроможність до фахової діяльності після закінчення ВНЗ (потребує обов'язкового повторного вивчення курсу).

**7. Навчально-методична карта дисципліни
«Методика роботи з вокальним ансамблем» V-VI семестр**

Модулі	МОДУЛЬ 1		МОДУЛЬ 2		МОДУЛЬ 3		МОДУЛЬ 4	
Кількість балів за модуль	39 балів		90 балів		59 балів		79 балів	
Лекції (16)	Тема 1.1 (2б)	Тема 1.2 (2б)	Тема 2.1 (3 б)	Тема 2.2. (2 б)	Тема 3.1 (2 б)	Тема 3.2 (2б)	Тема 4.1. (2 б)	Тема 4.2 (2 б)
Теми лаб. занять (10 б.)				Методика роботи над ансамблевими творами (20 б)			Моделювання репетиційного процесу у вокальному ансамблі (20б)	
Теми практ. занять (10 б)			Елементи вокально-ансамблевої звучності (30 б)		Організація діяльності і керівництво вокальним ансамблем (20б)			Моделювання сценічних ситуацій на заняттях вокального ансамблю (20 б)
Самостійна робота	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.
Види поточного контролю (100 б.)	МКР 1 (25 б)		МКР 2 (25 б)		МКР 3 (25б)		МКР 4 (25 б)	
	Всього 129 балів				Всього 138 балів			
	Всього – 267 балів (без урахування коефіцієнта) Коефіцієнт – 4,45							

8. Рекомендовані джерела

Основні (базові):

1. Асафьев Б. Камерный вокальный ансамбль. – Л. : Музыка, 1979.
2. Асафьев Б. О хоровом искусстве : сб. статей. – Л. : Музыка, 1965. – 216 с.
3. Байда Л.А. Вокально-хорова робота у системі підготовки майбутнього вчителя музики. – К. : УДПУ, 1997. – 68 с.
4. Вокальные ансамбли. Дуэты и трио русских и зарубежных композиторов (для женских и мужских голосов в сопровождении фортепиано). – М. : Музыка, 1987. – 48 с.
5. Живов В. Л. Методика анализа хоровой партитуры // Вопросы хороведения на музыкально-педагогическом факультете : сб. науч. трудов. – М. : МГПИ, 1981. – С. 72 – 87.
6. Микиша М. Практичні основи вокального мистецтва. – Київ, 1985. – 80 с.
7. Морозов В. П. Биофизические основы вокальной речи. – Л., 1977. – 232 с.
8. Овчаренко Н. Основы вокальної методики: науково-методичний посібник. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2006. – 116 с.
9. Осенева М. С., Самарин В.А., Уколова Л.І. Методика работы с детским вокально-хоровым коллективом. – М., 1999. – 222 с.
10. Павленко Іван. Вокальні ансамблі сучасного побутування (жанрові особливості) / Іван Павленко. Народознавчі зошити, 2013. – № 4 (112). – С. 722–726.
11. Пляченко Т. М. Методика викладання вокалу: навчально-методичний посібник для студентів мистецького факультету (Спеціальність «Музична педагогіка і виховання»). – Кіровоград : КДПУ, 2005. – 80 с.
12. Пляченко Т. Н. Вокально-хорова підготовка майбутніх учителів музики в умовах групового навчання на музично-педагогічному факультеті: дис. ... канд. пед. наук. – М., 1993. – 230 с.
13. Соколов В. Г. Работа с хором. – М. : Музыка, 1967. – 228 с.
14. Стулова Г. П. Хоровой класс: теория и практика вокальной работы в детском хоре : учеб. пособие для студ. пед. ин-тов по спец. № 2119 «Музыка». – М. : Просвещение, 1988. – 126 с.
15. Чесноков П. Г. Хор и управление им. – М. : Музгиз, 1961. – 240 с.
16. Юцевич Ю. Є. Теорія і методика формування та розвитку співацького голосу. – Київ, 1998. – 160 с.
17. Ватра, вокально-інструментальний ансамбль (Львів, Україна). / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrmusic.org/entsyklopediya/vatra-vokalno-instrumentalnyj-ansambl.html>
18. [Вокально-інструментальний ансамбль «Древліани»](http://www.mr.co.ua/mr/mr.nsf/0/1CE52C1E138905FAC2257F8100656D3B?OpenDocument). / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mr.co.ua/mr/mr.nsf/0/1CE52C1E138905FAC2257F8100656D3B?OpenDocument>

- 19.Енциклопедія Сучасної України. Вокально-інструментальний ансамбль. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=27523

Допоміжні

- 20.Алиев Ю. Пути формирования навыков многоголосного пения в детском хоре // Музыкальное воспитание в школе. – М. : Музыка, 1975. – Вып. 10. С. 135 – 148.
- 21.Абт Ф. Школа пения: избранные упражнения для низких голосов в сопровождении фортепиано. – М. : Музыка, 1985. – 31 с.
- 22.Вартанян И. А. Звук – Слух – Мозг. – Л., 1981. – 176 с.
- 23.Виардо П. Упражнения для женского голоса в сопровождении фортепиано. – М. : Музыка, 1967. – 40 с.
- 24.Вопросы вокальной педагогики. Вып. 7. – М., 1984. – 160 с.
- 25.Добровольская Н., Орлова Н. Что надо знать учителю о детском голосе. – М., 1972. – 32 с.
- 26.Егорычева М.И. Упражнения для развития вокальной техники. – К. : Музична Україна, 1980. – 117 с.
- 27.Емельянов В.В. Фонопедические упражнения: метод. разработка. – Кировоград, 1988. – 29 с.
- 28.Кочнева И., Яковлева А. Вокальный словарь. – 2-е изд. – Л. : Музыка, 1988. – 70 с.
- 29.Люш Д. Развитие и сохранение певческого голоса. – Киев, 1988. – 144 с.
- 30.Малинина Е. Вокальное воспитание детей. – Л., 1967. – 45 с.
- 31.Менабени А.Г. Вокальные упражнения в работе с детьми // Музыкальное воспитание в школе. – М.: Просвещение, 1978. – Вып. 13. – С. 28-37.
- 32.Менабени А. Г. Методика обучения сольному пению. – М., 1987. – 95 с.
- 33.Менабени А. Методы вокальной работы в школе // Музыкальное воспитание в школе. Вып.11. – М., 1976. – С. 86 – 94.
- 34.Назаренко И.К. Искусство пения. – М. : Музгиз, 1963. – 511 с.
- 35.Огороднов Д. Основные принципы вокального воспитания. – К. : Музична Україна, 1989. – 142 с.
- 36.Стулова Г. П. Дидактические основы обучения пению : учеб. пособие. – М., 1988. – 69 с.
- 37.Стулова Г. П. Теория и практика работы с детским хором. – М. : Просвещение, 2002. – 124 с.
- 38.Тевлина В. К. Методика работы над песней (начальные классы) // Музыкальное воспитание в школе. – М. : Музыка, 1986. – Вып. 17. – С. 33–41.
- 39.Я – студент : навч. посіб. / [Огнев'юк В.О., Жильцов О.Б., Караман С.О., та ін. ; за заг. ред. Огнев'юка В.О.]. – 6-те вид., зі змінами. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 212 с. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elibrary.kubg.edu.ua/14990/>

9. Додаткові ресурси

1. Нотний матеріал.
2. Навчально-методична література.
3. Інтернет-ресурси.